

Становище

за дисертацията на Джени Стоянова Иванова

На тема „Османската историопис за политическата обстановка в българските земи през втората половина на XVII в. (Според съчиненията на Силяхдар Мехмед ага и Дефтердар Мехмед паша)” за присъждане на образователната и научна степен „доктор по история”

от доц. д-р Тодор Попнеделев, преподавател в Катедра История на България,
Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски”

Колегата Джени Иванова осъществи своята докторантура и подготви дисертационния си труд под мое ръководство. През този период тя съумя да развие познанията си върху историографията като наука, да усвои методите на изследване в тази сфера. Наред с това Джени Иванова изучаваше активно османотурски и съвременен турски език, което ѝ позволи да се запознае с оригинални наративи от периода XVII-XVIII в., както и с голямо количество изследвания на автори от различни школи. Така тя задълбочи познанията си върху проблемите на българска и османска история от периода. През цялото време на докторантурата колегата получаваше консултации от специалисти, работещи във Факултета и Института по Балканистика при БАН. За изграждането ѝ като млад изследовател допринесе и едносеместриалната ѝ специализация в Института по Ориенталистика към Виенския университет. Там тя посещаваше лекции и работеше с преводи и оригинали на османски извори, съхранявани в националната и университетската библиотека.

Израстването на колегата като млад учен пролича в участието ѝ и в научния живот на Исторически факултет. Тя представи свои доклади и съобщения на няколко научни конференции, факт, отразен в списъка на публикациите от автореферата.

Темата за политическото минало на българските земи през втората половина на XVII в. е занимавала редица наши изследователи. За проучването ѝ те са анализирали различни по произход извори, но относително слабо османски наративи. Именно затова настоящата дисертация, построена основно върху съчиненията на двамата османски автори Силяхдар Мехмед ага и Дефтердар Мехмед паша, позволява да се проникне, да се осветли по-добре този период от българското развитие и по-специално за времето на войната между османците и Свещената лига (1683-1699).

Изследването, което колегата Иванова представя за защита, отговаря напълно на научните изисквания за подобна разработка. То е в обем от 303 страници (без библиографията) и е структурирано в увод, две глави с параграфи (точно, логично отразяващи, същността и акцентите в повествованието), заключение и библиография.

В уводната част авторката ясно е представила значимостта на темата за българската историография. Целите на своето изследване, хронологическия му и териториален обхват, изворите и е защитила структурата на труда.

В глава първа „Възникване и развитие на османотурската историческа книжнина – XV – XVII в.“, Джени Иванова прави първия цялостен и аналитичен обзор в нашата историография по проблема. Разгледано е развитието на ислямската историопис, общите модели в концепцията за история и връзката им с формирането и еволюцията на османската историография. Анализирани са основните ѝ жанрове до началото на XVIII в., когато се развива направлението на дворцовите историци – регистратори на събития – *vaka-yı nuvis*. В последния параграф на главата докторантката се спира с необходимото внимание на историографските характеристики на съчиненията на основните си извори - Силяхдар Мехмед ага и Дефтердар Мехмед паша. Открити са общите и различни методи, подходи в работата на двамата висши сановници с очертания до момента образ на османската историопис. Представени са основните им теми, изворите, чрез които ги представят и интерпретират.

Втората глава на дисертацията „Историческите творби на Силяхдар Мехмед ага и Дефтердар Мехмед паша за политическата ситуация в българските земи през втората половина на XVII в.“, докторантката представя друг недостатъчно осветлен проблем в нашата наука. Поставяйки в центъра на изследването изворовата информация от произведенията на двамата автори, Джени Иванова очертава няколко проблема, наложени от тях, както и от историческата логика на изследване - участието на раята на страната на османската власт или на страната на европейските армии; пропагандата на Хабсбургите; османската историопис за Видин и за бунта в Чипровци през 1690 г. Отново в тази глава, чрез интерпретиране на основните извори, са допълнени образите известни личности, взели активно участие в големия европейски сблъсък като Йеген Осман паша и граф Имре Тьокьоли. В нова светлина се представят двама герои с „предполагам български произход“, както пише авторката, а именно Карпош и Страхил. Тя, наричайки ги Карпуз и Сараил, аргументирано оспорва устойчивостта на техните характеристики в историографията.

В заключение бих добавил, че докторантката е усвоила принципите на историографския и исторически анализ. Работата ѝ е написана на добър стил и необходимата понятийна точност. Ще си позволя да представя и основните ѝ постижения в изследването:

– представени са основните типове историографски съчинения на базата на различни по вид изследвания за мюсюлманската и османската средновековна историография.

– разглеждане на непознатото в българската историческа наука направление на регистраторите на събития от втората половина на XVII в.

– въвеждане в научно обръщение на информация от историите на Силяхдар Мехмед ага и Дефтердар Мехмед паша за конкретни проблеми, събития от историята на османско- европейския конфликт, засягащи миналото на българските земи.

– анализиране на съвременни османски извори за Чипровското въстание и османската гледна точка за българските земи през периода на войната 1683 – 1699 г., както и представяне на османското виждане за личности, участвали активно във военните действия

Дисертацията на Джени Иванова на тема: „Османската историопис за политическата обстановка в българските земи през втората половина на XVII в. (според съчиненията на Силяхдар Мехмед ага и Дефтердар Мехмед паша)”, отговаря напълно на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „доктор по история”.

08.09. 2011 г.
София

доц. д-р Тодор Попнеделев